

Barbara GORNIK

Mateja Sedmak (ur.) in • Zorana Medarič (ur.)

Med javnim in zasebnim: • ženske na trgu dela

Založba Annales,

Koper 2007, 315 strani, 16,50 EUR

(ISBN 978-961-6033-99-2)

»Steklene stene« in »stekleni stropovi« se v znanstvenem diskurzu že dalj časa uporabljajo kot metafore za neformalne, a kljub temu težko premagljive ovire vertikalne mobilnosti znotraj sodobnih organizacij. Prispevki trinajstih slovenskih raziskovalk in strokovnjakinj, zbranih v monografiji »Med javnim in zasebnim: ženske na trgu dela«, ponujajo celovit vpogled in pregled na »stene in stropove«, • s katerimi se na področju dela in • zaposlovanja v Republiki Sloveniji sooča populacija delovno aktivnih žensk; besedila temeljijo na interdisciplinarnih empiričnih raziskavah in obravnavajo aktualne teme, ki so se pojavile v času sodobnega sistema • zaposlovanja in načina življenja.

Sabina Žnidaršič Žagar v uvodnem prispevku »Historična perspektiva – aktualni položaj žensk na trgu dela v Republiki Sloveniji« z analizo zgodovinskih virov pokaže, kako se je stereotipna ženska narava posameznih del prenesla v javno sfero in prerasla v delitev na moške in ženske poklice. V tem procesu so bila ženska dela označena kot manj produktivna in manjvredna ter bila nenazadnje tudi slabše plačana. Podobno se je dogajalo na področju izobraževanja, saj so bili številni študiji na dunajski univerzi vse do konca prve svetovne vojne za ženske nedosegljivi. Šele v novi južnoslovanski državi so ženskam dovolili vpis na pravo ter tehnične, teološke in druge visoke šole.

Tudi dandanes, ko se srečujemo z ekspanzijo izobraževanja na terciarni ravni za oba spola, se ohranjajo delitve na »ženske« in »moške« izobraževalne programe. Darka Podmenik in Nevenka Černigoj Sadar sta v prispevku z naslovom »V iskanju izmikajočega se cilja« predstavili izsledke dveletne raziskave med študentsko populacijo družboslovnih in humanističnih smeri; v članku izpostavljata težave, s katerimi se soočajo mlade diplomantke in ugotavljata razlike med študentkami in študenti, ki se kažejo v različnih načinih investiranja v njihove študijske in obštudijske dejavnosti.

Mateja Sedmak in Zorana Medarič v prispevku »Vpliv zaposlitve na družinske odločitve in družinsko življenje« ugotavljata, da je vstop na trg dela širše povezan z usklajevanjem zasebnega (družinskega) življenja in plačanega dela; raziskovalki namreč analizirata vpliv zaposlovanja mladih na t. i. družinske odločitve. Pri tem izhajata iz rezultatov mednarodne raziskave »Zaposlitvena nestabilnost in spremembe v družinskih in gospodinskih trendih«, opravljene v Rimu, Hamburgu, Varšavi in Ljubljani. V ospredju so primerjalno izpostavljeni življenjski poteki mladih in vpliv sodobnih oblik zaposlovanja na formiranje lastnega gospodinjstva ter s tem povezanim rodnostnim vedenjem.

Povsem drug segment žensk na • trgu dela raziskuje Milica Antič Gaber, ki se v prispevku »Poklicne kariere slovenskih političark« ukvarja s poklicnimi karierami žensk v slovenski politiki. Pri precej novem področju raziskovanja na primeru poslank Državnega zbora Republike Slovenije v mandatu 2000–2004 ugotavlja, da so ženske v slovenski politiki – v »mačističnem« okolju – še vedno novinke. Avtorica analizira specifične učinke steklenih stropov, ki vplivajo na počutje žensk v okolju profesionalne politike; osredotoči se na celotno delovanje političark, njihovo samostojnost in odvisnost ter možnosti razvoja ženske politične kariere.

Poleg področja politike so tudi področje znanosti dolgo dojemali v kontekstu moških moralnih in kulturnih pravil. Čeprav je bil v zadnjih desetletjih dosežen napredek glede enakopravnosti moških in žensk v znanosti, Maca Jogan

svojem sestavku z naslovom »*Delo + družina: razvojno geslo za oba spola v znanosti?*« pravi, da je mogoče narediti še marsikaj. V prvem delu bralca seznanjajo z razvojem evropskih in slovenskih politik za uresničevanje enakih možnosti moških in žensk v znanosti in raziskovanju, v drugem pa sledi povzetek razmišljanj znanstvenic in znanstvenikov o tem, kaj bi bilo smiselno spremeniti, da ženske v znanosti zaradi usklajevanja dela, družine in doma (»treh d-jev«) ne bi bile v slabšem položaju kot moški.

S temo žensk v znanosti se ukvarja tudi Renata Šribar, ki bralcu poda zanimivo analizo položaja zasebnih raziskovalk v Sloveniji. V besedilu, ki ga je nasloвила »*Družbeno strukturne in eksterne ideološke prepreke v karierah in življenjih zasebnih raziskovalk*«, odkrito priznava, da povečana stopnja diskriminacije oziroma socialne ogroženosti ne velja samo za zasebne raziskovalke, temveč tudi za raziskovalce; problematiziranje položaja zasebnih raziskovalk je na ta način posredno namenjeno tudi splošni družbeni organizaciji znanstvenega in raziskovalnega dela. Njen prispevek temelji na analizi podatkov o socialni varnosti zasebnih raziskovalk ter analizi vladajočega diskurza. Sklene z vrsto konkretnih predlogov, ki bi po avtoričinem mnenju izboljšali položaj znanstvenic v Sloveniji.

Tretja skupina žensk, delujočih v tipično »moški areni«, so ženske v menedžmentu. Aleksandra Kanjuo Mrčela v prispevku »*Spol in organizacijska moč: ženske in moški v menedžmentu*« sprva oriše stanje spolne segregacije na tem področju v posameznih državah, nadaljuje pa z nazorno razlago »steklene arhitekture« sodobnih organizacij. Avtorica na ta način razkriva različne učinke stereotipnih predstav, ki ne vplivajo zgolj na odnose med moškimi in ženskami, temveč še bolj pomembno vplivajo na delovanje žensk samih. Svoja razmišljanja podkrepi z nizanjem rezultatov več raziskav, izvedenih v ZDA, Veliki Britaniji in Sloveniji; pri tem se osredotoči tudi na iskanje vzrokov za izključevanja žensk s položajev organizacijske moči.

Potem ko so avtorice dodobra proučile in seznanile bralca s položajem žensk v »moškem« delovnem okolju, se Tanja Renar in Ana Kralj s prispevkom »*Poklic posebne vrste*« preusmerita v feminiziran učiteljski poklic, ki ga označujeta kot prekarnega. Kot pravita, izraz prekarno karakterizira negotove, tvegane, težke, kočljive življenjske in delovne razmere in se navadno povezuje z neoliberalnim konceptom fleksibilnega trga dela; ta se pri učiteljskem poklicu v Sloveniji izraža v visokih odstotkih zaposlovanja za določeni čas. Izkušnje učiteljev, predvsem pa učiteljic, ki sta jih raziskovalki zbrali s pomočjo spletnega • foruma in fokusne skupine, so pokazale, da ima zaposlitev za določeni čas širše posledice. Slednje se kažejo tako v odnosih z vodstvom šole kot tudi v odnosih z učenci ter v zasebnem življenju intervjuvank.

Zadnja dva prispevka opisujeta prav poseben, tradicionalno ženski segment dela; osrednja tema je namreč reproduktivno delo, ki ga ženska kot žena ali mati opravlja zastonj. Majda Hrženjak, avtorica prispevka »*Reproduktivno delo kot 'nedelo'*«, pravi, da je za Evropo značilna ponovna oživitve plačanega (neformalnega) reproduktivnega dela. V besedilu razpravlja o njegovih raznoterih pojavnostih in učinkih ter o problemih doma in v tujini. Še posebno zanimive so dobre prakse posameznih evropskih držav, ki bi lahko navdihnile slovenske politične akterje, da bi ženskam na (črnem) trgu plačanega reproduktivnega dela zagotovili minimalno socialno varnost.

Zdenka Šadl temo nadaljuje v prispevku »*Delo na tujem domu. Specifične ranljivosti zaposlovanja v zasebnih gospodinjstvih*«, a se na podlagi raziskave gospodinjstev usmeri na analizo odnosov med delavkami in delodajalkami ter analizo ideologije družinskosti in plačnih pogojev. Avtoričine ugotovitve so slikovito podkrepljene z izjavami informatork, kar bralca še posebej prepriča o problematičnosti in večplastnosti njihovega dela.

Kljub temu da se v Republiki Sloveniji skušajo uveljavljati načela Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk ter drugih podobnih dokumentov, je iz raziskovalnega dela avtoric iz razvidno, da tradicionalni stereotipi o »ženskah« in »moških« še vedno pomembno vplivajo na položaj žensk na področju dela ter vztrajno prehajajo med sferami javnega in zasebnega. Obravnavane teme so aktualne tako v akademskih krogih kot tudi v agendah Evropske

unije, zato lahko pričakujemo, da se bo zgodba nadaljevala. Navsezadnje pa lahko rečemo, da je knjiga »*Med javnim in zasebnim: ženske na trgu dela*« referenčni okvir in gojišče novih idej za vse, ki bi radi poglobljali znanje in prispevali k rušenju steklenih struktur.